

**Discursul public din perspectiva de gen a/al candidatelor/-ților
în alegerile parlamentare noi
în circumscripțiile electorale uninominale nr. 17, 33, 48 și 50**

**Autoare: Loretta Handrabura
Chișinău, 2019**

Acest raport este realizat de Centrul pentru Jurnalism Independent cu suportul Fundației Est-Europene, din resursele acordate de Suedia, și suportul Agenției SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID) și al UKAID.

Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

I. Metodologia de cercetare

Scop

Analiza vizibilității publice (media și spațiul virtual), a problematicii și a limbajului de gen utilizat de candidate și candidați în discursul public utilizat în campania pentru alegerile parlamentare noi în circumscripțiile electorale uninominale nr. 17, 33, 48 și 50.

Obiectiv

Evaluarea discursului public al candidatelor și a unor candidați din perspectiva problematicii de gen și a limbajului de gen prin aplicarea metodelor cantitative și de conținut în: 1) dezbaterile electorale organizate de 6 instituții tv și radio; și 2) informațiile plasate de candidați/-te pe profilul public/personal sau pe pagina partidului din rețeaua socială Facebook.

Glosar

Prin *problematica de gen* înțelegem abordarea subiectelor concrete, explicite, care au impact asupra femeilor și/sau bărbaților în viața publică cum ar fi, spre exemplu: reprezentare egală în organele puterii decizionale locale și centrale, șanse egale pentru femei și bărbați la angajare în câmpul muncii, salarii egale pentru același efort și fișă de post, construcția creșelor, acces egal la studii, dezvoltarea serviciilor de îngrijire a vârstnicilor și a persoanelor cu diverse forme de dizabilitate, combaterea hărțurii sexuale, a violenței domestice și a violenței în baza de gen în viața publică și politică, asistența psihologică pentru femeile și bărbații victime ale violenței, asistența psihologică pentru femeile care muncesc în calitate de asistente familiale în străinătate.

Prin *limbajul de gen* înțelegem limbajul care este echilibrat în privința genului sau nonsexist, limbaj neutru la gen și limbajul sexist. „*Limbaj sexist* – expresii și adresări ce prezintă femeia și bărbatul în manieră umilitoare, degradantă și violentă, ofensând demnitatea acestora” - această definiție o atestăm în Legea nr.71 din 14.04.2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative¹ care prevede introducerea unui nou articol în Legea nr. 5-XVI din 9 februarie 2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați². Reținem, de asemenea, că art. 8 *Egalitatea de șanse în mass-media*, p.(2) din legea respectivă stipulează: ”Este inadmisibilă și se sancționează conform legislației publicarea oricăror materiale și informații de caracter sexist și utilizarea limbajului sexist”.

Raportul include analiza discursului din perspectiva de gen a celor 7 candidate din cele patru circumscripții și un studiu de caz pe circumscripția 17 unde au candidat 2 femei și 5 bărbați, în care au fost analizate, pentru comparație, și discursurile celor 5 candidați.

Au fost analizate materialele din arhivele active ale unor furnizori de servicii media de televiziune și radio și din postările candidaților/-telor. De asemenea, în procesul de documentare cu privire la participarea candidaților/-telor au fost consultate și datele prezentate de Consiliul Audiovizualului³.

¹ <http://lex.justice.md/md/365019/>

² <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=315674&lang=1>

³ [http://www.audiovizual.md/files/Raport%20publicitate%202020\(30%20septembrie-20%20octombrie%202019\).pdf](http://www.audiovizual.md/files/Raport%20publicitate%202020(30%20septembrie-20%20octombrie%202019).pdf)

Perioada: 20 septembrie - 18 octombrie 2019

Lista mass-media monitorizate:

- a. Furnizori de servicii media de televiziune - *MI, PROTV, TV8, Vocea Basarabiei TV, Albasat TV*, Nisporeni;
- b. Furnizori de servicii media de radiodifuziune sonoră - *Radio Moldova*.

Lista candidaților/-telor implicate în scrutin

I. Circumscripția uninominală nr. 17, or. Nisporeni

1. Ghenadie Verdeș – PDM
2. Pavel Artamonov – PSRM
3. Ion Terguță - Blocul Electoral „ACUM Platforma DA și PAS”
4. Ana Guțu – PUN
5. Ion Țugulea – PCRM
6. Emilia Ristic - candidată independentă
7. Ion Angheluță - candidat independent

II. Circumscripția uninominală nr. 33, mun. Chișinău

1. Svetlana Popa – PSRM
2. Nicolae Alexei - candidat independent
3. Vasile-Andrei Năstase - Blocul Electoral „ACUM Platforma DA și PAS”
4. Veaceslav Nedelea – PDM
5. Tudor Deliu – PLDM
6. Grozav Lidia - candidată independentă

III. Circumscripția uninominală nr. 48, or. Slobozia, mun. Tiraspol și Bender

1. Vitalii Evtodiev - PSRM
2. Iovcev Ion - Blocul Electoral „ACUM Platforma DA și PAS”
3. Turta Teodor – candidat independent
4. Frunze Alexei - candidat PLDM
5. Ursu Petru - candidat independent

IV. Circumscripția uninominală nr. 50, la vest de Republica Moldova

1. Vitalia Pavlicenco - Partidul Național Liberal
2. Galina Sajin - Blocul Electoral ACUM Platforma DA și PAS
3. Ion Dron - candidat independent
4. Carolina Panico - candidată independentă
5. Dorin Dușciac - Partidul Unității Naționale
6. Vasile Calmațui - candidat independent
7. Ursu Anatolie - PPR
8. Bojonecă Iurie - candidat PLDM
9. Haraz Valentin - candidat independent
10. Roșco Alexandr - candidat PPPSE
11. Rotaru Ilie - candidat independent

II. Analiza datelor

În total au fost analizate 33 de emisiuni de dezbateri electorale⁴ și 17 pagini personale și/sau publice ale candidaților/-telor de pe rețeaua socială Facebook.

Dezbatere electorală			
nr.	Link-ul Participanți/-te	Instituția media	Data, ora
Circumscripția 17			
1.	http://trm.md/ro/electorala-2019-la-radio-moldova Ion Terguță Pavel Artamanov Ana Guțu Nu s-a prezentat: Ion Angheluță	Radio Moldova	30.IX.19, 09.10
2.	Ion Țugulea Nu s-au prezentat: Ghenadie Verdeș, Emilia Ristic	Radio Moldova	30.IX.19, 10,35
3.	https://voceabasrabiei.md/politic/item/17173-dezbateri-electorale-la-vocea-basarabiei-tv-ion-terguta-vs-pavel-artamonov-vs-ghenadie-verdes Pavel Artamonov Ion Terguță Nu s-a prezentat: Ghenadie Verdeș	Vocea Basarabiei TV	04.X.19, 19.00
4.	https://www.youtube.com/watch?v=T-_95Ewa3SE Pavel Artamonov Ion Terguța Ana Guțu Ion Țugulea Nu s-au prezentat: Ghenadie Verdeș, Emilia Ristic, Ion Angheluță	TV8	04.X.19, 19.50
5.	Ana Guțu, PUN Nu s-au prezentat: Ghenadie Verdeș, Emilia Ristic, Ion Angheluță	Moldova 1	07.X.19, 21.15
6.	https://voceabasrabiei.md/politic/item/17206-dezbateri-electorale-la-vocea-basarabiei-tv-ana-gutu-vs-ion-tugulea-vs-emilia-ristic-vs-ion-angheluta Ana Guțu Nu s-a prezentat: Ion Țugulea, Emilia Ristic, Ion Angheluță	Vocea Basarabiei TV	07.X.19, 19.00
7.	https://www.albasat.net/news/2536655/live-dezbateri-electorale-candidatii-la-functia-de-deputat-in-circumscripția-nr17-nisporeni Pavel Artamonov Ion Terguță. Ana Guțu Ion Țugulea Ghenadie Verdeș (reprezentat de Vasile Bîtcă) Nu s-au prezentat: Emilia Ristic, Ion Angheluță	Albasat TV	08.X.19, 18.22

⁴ În unele cazuri, emisiunile au fost vizionate de pe pagina de FB a candidaților, deoarece nu s-au păstrat în arhivele instituțiilor.

8.	https://www.albasat.net/news/2537724/live-dezbateri-electorale-candidatii-la-functia-de-deputat-in-circumscripția-nr17-nisporeni Pavel Artamonov Ion Terguță Ana Guțu Ion Țugulea Ghenadie Verdeș (reprezentat de Vasile Bîtcă) Nu s-au prezentat: Emilia Ristic, Ion Angheluță	Albasat TV	09.X.19, 18.30
9.	teleradiomoldova/videos/urmăriți-dezbaterile-electorale-la-postul-public-de-televiziune-moldova1/694653551040674/ Ana Guțu Pavel Artamonov Ion Terguță Ion Țugulea	M1	14.X.19, 21.15
10.	https://www.albasat.net/news/2542998/live-dezbateri-electorale-candidatii-la-functia-de-deputat-in-circumscripția-nr17-nisporeni Pavel Artamonov Ion Terguță Ana Guțu Ion Țugulea Nu s-au prezentat: Ghenadie Verdeș, Emilia Ristic, Ion Angheluță	Albasat TV	15.X.19, 17.50
11.	www.albasat.net/news/2545330/live-dezbateri-electorale-candidatii-la-functia-de-deputat-in-circumscripția-nr17-nisporeni? Pavel Artamonov Ana Guțu Ion Țugulea Nu s-a prezentat: Ion Terguță	Albasat TV	17.X.19, 19.00
Circumscripția 33			
1.	Nicolae Alexei Nu s-a prezentat: Svetlana Popa	Vocea Basarabiei TV	30.IX.19, 19.00
2.	Veaceslav Nedelea Tudor Deleu Nu s-a prezentat: Lidia Grozav	Vocea Basarabiei TV	01.X.19, 19.00
3.	https://protv.md/tevotezilaprotv/te-votezi-la-pro-tv-din-02-10-2019-invitati-lidia-grozav-tudor-deliu-nicolae-alexei-video---2506368.html Tudor Deliu Nicolae Alexei Nu s-a prezentat: Lidia Grozav	Pro TV Chișinău,	02.X.19 20,45
4.	http://trm.md/ro/electorala-2019-la-radio-moldova Veceslav Nedelea Nu s-au prezentat: Nicolae Alexei, Lidia Grozav	Radio Moldova	04.X.19, 09.25
6.	http://trm.md/ro/electorala-2019-la-radio-moldova Tudor Deliu Vasile Năstase Lipsă: Svetlana Popa	Radio Moldova	04.X.19, 10.35
7.	Veaceslav Nedelea Nu s-au prezentat: Svetlana Popa, Lidia Grozav	Moldova 1	09.X.19, 21.15

8.	https://www.youtube.com/watch?v=aV8kXl_UaKU Vasile Năstase Nicolae Alexei Veaceslav Nedelea Tudor Deliu Nu s-au prezentat: Svetlana Popa, Lidia Grozav	TV8	09.X.19, 19.50
Circumscripția 48, or. Slobozia, mun. Tiraspol și Bender			
1.	http://trm.md/ro/electorala-2019-la-radio-moldova Teodor Turta Ion Iovcev Petru Ursu	Radio Moldova	01.X.19 09.10
2.	http://trm.md/ro/electorala-2019-la-radio-moldova Alexei Frunze Nu s-a prezentat: Vitalii Evtodiev	Radio Moldova	01.X.19 10.35
3.	Vasile Năstase Nu s-a prezentat: Petru Ursu, V. Evdotiev	Vocea Basarabiei TV	02.X.19, 19.00
4.	Teodor Turta Ion Iovcev Nu s-a prezentat: Alexei Frunze	Vocea Basarabiei TV	03.X.19, 19.00
5.	http://www.trm.md/ro/radio-moldova Petru Ursu Ion Iovcev Alexei Frunze Nu s-a prezentat: Teodor Turta, Vitalii Evtodiev	Moldova 1	10.X.19, 21.15
Circumscripția 50			
1.	http://trm.md/ro/electorala-2019-la-radio-moldova Valentin Haraz Galina Sajin (reprezentată de deputatul Radu Marian) Nu s-a prezentat: Carolina Panico, Ion Dron	Radio Moldova	25.X.19, 09.15
2.	http://trm.md/ro/electorala-2019-la-radio-moldova Vitalia Pavlicenco Nu s-a prezentat: Galina Sajin, Ion Dron	Radio Moldova	25.X.19, 09.15
3.	http://trm.md/ro/electorala-2019-la-radio-moldova Vasile Calmațui Dorin Dusciac Vitalia Pavlicenco Nu s-a prezentat: Ion Bojonca	Radio Moldova	02.X.19, 10.35
4.	http://trm.md/ro/electorala-2019-la-radio-moldova Ilie Rotaru Anatolie Ursu Alexandru Roșco	Radio Moldova	03.X.19, 09.10
5.	https://voceabasarabiei.md/politic/item/17225-dezbateri-electorale-la-vocea-basarabiei-tv-vitalia-pavlicenco-vs-ion-dron-vs-galina-sajin-vs-carolina-panico? Vitalia Pavlicenco Ion Dron Nu s-au prezentat: Carolina Panico, Galina Sajin	Vocea Basarabiei	09.X.19, 10,55
6.	https://www.facebook.com/tv8moldova/videos/ Alexandru Roșco Galina Sajin (reprezentată de Virgiliu Pâslariuc) Nu s-a prezentat: Valentin Haraz	TV8	11.X.19, 19.55
7.	Vitalia Pavlicenco Galina Sajin (reprezentată de deputata Veronica Roșca) Ilie Rotaru	M1	11.X.19, 21.15

	Alexandru Roșco		
8.	Vitalia Pavlicenco Octavian Țicu	Pro TV	17.X.19, 20,45
9.	Vasile Calmațui Iurie Bojonca Nu s-a prezentat: Carolina Panico	M1	18.X.19, 21.15

Rețea socială		
nr.	candidatul/-a	Adresa
Circumscripția 17		
1.	Ghenadie Verdeș, PDM	https://www.facebook.com/Ghenadie-Verde
2.	Pavel Artamonov, PSRM	https://www.facebook.com/profile.php?id=100011563245808
3.	Ion Terguță, Blocul ACUM	https://acum.md › candidatul-ion-terguta https://www.facebook.com/terguta.ion
4.	Ana Guțu, PUN	https://www.facebook.com/AnaGutu.Page/ https://www.facebook.com/annette.gutu
5.	Ion Țugulea, PCRM	https://www.facebook.com/ion.tugulea.5
6.	Emilia Ristic, independentă	https://www.facebook.com/emilia.risticseptelici
7.	Ion Angheluță, independent	https://www.facebook.com/angheluta.ion.7169
Circumscripția 33		
1.	Svetlana Popa, PSRM	https://www.facebook.com/svetlana.popa.79
2.	Grozav Lidia, independentă	https://www.facebook.com/grozav.lidia.1
Circumscripția 48		
1.	Vitalii Evtodev, PSRM	https://www.facebook.com/profile.php?id=100034226992401
2.	Ion Iovcev, ACUM	https://acum.md/candidatul-ion-iovcev/
3.	Teodor Turta, independent	https://www.facebook.com/pg/candidat.Independent.TurtaTeodor/posts/?ref=page_internal
4.	Petru Ursu, independent	- nu am găsit
5.	Frunze Alexei, PLDM	https://www.facebook.com/alexei.frunze
Circumscripția 50		
1.	Vitalia Pavlicenco, PNL	https://www.facebook.com/vitalia.vanghelipavlicenco https://www.facebook.com/vitalia.pavlicenco
2.	Galina Sajin, ACUM	https://www.facebook.com/sajingalina/
3.	Carolina Panico, independentă	https://www.facebook.com/panico.carolina.1

III. Analiza de conținut a discursului public electoral

3.1 Tendințe generale privind concurențele/-ții în dezbateri

Desfășurarea concomitentă a campaniei electorale pentru alegerile parlamentare noi în cele patru circumscripții uninominale cu cele locale a dus la aceea că scrutinul pentru parlamentare a fost eclipsat de atenția mai mare pentru locale. O mai mare vizibilitate au avut-o persoanele

antrenate în alegerile pentru primării și consilii, chiar dacă instituțiile media au rezervat spațiu pentru dezbateri, iar unele știri au fost despre candidatele/-ții înscriși în lupta pentru portofoliul de deputat/-ă. Și interesul societății civile antrenate în monitorizare și analiză a fost focusat exclusiv pe competiția pentru locale.

În campania electorală pentru cele 4 circumscripții uninominale au participat 7 candidate și 23 de candidați. 4 dintre candidate au fost din partea unor partide politice (Ana Guțu – PUN, circ. 17; Svetlana Popa – PSRM, circ. 33; Vitalia Pavlicenco – PNL, circ. 50; Galina Sajin – Blocul ACUM, circ. 50;), iar 3 au candidat independent (Emilia Ristic, circ. 17; Grozav Lidia, circ. 33; Carolina Panico, circ. 50).

Problematica de gen (reprezentare egală în organele puterii decizionale locale și centrale, șanse egale pentru femei și bărbații la angajare în câmpul muncii, salarii egale pentru același efort și fișă de post, construcția creșelor, dezvoltarea serviciilor de îngrijire a vârstnicilor și a persoanelor cu diverse forme de dizabilitate, combaterea hărțuirii sexuale, a violenței domestice și a violenței în baza de gen în viața publică, politică) nu s-a regăsit direct și explicit abordată nici într-o ofertă electorală. Indirect, aceasta s-a regăsit în unele subiecte cum ar fi recunoașterea actelor de studii și a permiselor de conducere, noi locuri de muncă, servicii medicale de calitate, infrastructură adecvată.

Ana Guțu (PUN) și Vitalia Pavlicenco (PNL), ex-deputate, care au o recunoaștere publică datorită faptului că sunt și formatoare de opinie cu o voce și o poziție distinctă, au fost prezente la toate emisiunile de dezbateri analizate. Ele au avut prestanță, coerență în discurs, argumente rezonabile și au utilizat eficient și platforma online de pe paginile lor publice. Ambele au invocat experiența din legislativ ca un atu, s-au poziționat ca „vocea unirii în parlament”, pledând pentru valorile românești și cursul european în programele lor electorale alături de alte subiecte elucidate în analiza de conținut.

Vitalia Pavlicenco, în calitatea sa și de președintă PNL, este singura care a avut în timpul campaniei 2 postări (03.X.19 și 13.X.19) despre refuzul CEC-ului de a emite o hotărâre privind nerespectarea cotei de 40 la sută de gen în listele electorale înregistrate. Sesizarea a fost făcută de Secretarul General al PNL, Ion Calmîc, ca cetățean de rând și contribuabil. Acesta a solicitat abrogarea unui număr mare de hotărâri ale consiliilor electorale de nivelul II privind înregistrarea listelor de candidați, din partea mai multor partide, pentru consiliile raionale, pe motiv că nu ar respecta cota de 40 la sută de gen.

Svetlana Popa (PSRM), ex-deputată, fostă consilieră municipală de Chișinău, a lipsit de la dezbateri și nici nu a delegat pe cineva. Respectiv, discursul și dialogul cu oponenții în timpul dezbaterilor nu a putut fi analizat. Pe profilul personal din FB, Popa a reflectat agenda de campanie, în primul rând a candidatului Ion Ceban pentru funcția de primar al Chișinăului, și întreveneri electorale din cartiere ale urbei, instituții de stat (grădinițe). Candidata și-a exprimat susținerea pentru candidații PSRM în aceste localități, pentru care a făcut propagandă electorală. Dragoste și grijă pentru suburbii este singura idee din mesajul său electoral, care, prin utilizarea substantivelor „dragoste” și „grijă”, denotă o responsabilitate publică ce are la bază sensibilități feminine educate și asumate.

Galina Sajin, Blocul ACUM, nu s-a prezentat la emisiunile radio și tv organizate pe durata campaniei, fiind la întreveneri cu cetățenii din diasporă de pe circumscripția 50 unde candida. În locul ei au fost la dezbateri colege/-i de echipă din PAS care au prezentat cele 3 priorități din programul electoral - servicii consulare de calitate, noi oportunități acasă, lupta cu corupția. Toate trei vizează implicit soluții pentru ambele genuri ca orice altă problemă.

Candidatele independente - **Emilia Ristic, Carolina Panico, Grozav Lidia** – nu s-au prezentat la nicio dezbateri. Ele, asemenea candidaților Vitalii Evtodiev, PSRM, circ. 48, Ion Angheluță (independent, circ. 17), au ignorat în totalitate șansa de a se face vizibile prin

intermediul media, de a vorbi despre prioritățile de mandat ca femei care au o expertiză în spate și de a câștiga încrederea cetățenilor de pe circumscripția pentru care s-au implicat în competiția electorală. Mai mult ca atât, **Carolina Panico**, juristă, care activează în cadrul Preturii Sectorului Botanica, municipiul Chișinău, și **Grozav Lidia**, juristă, actualmente neangajată, au fost „anonimele” acestei campanii, deoarece nu au fost nici la dezbateri și nu au fost active pe FB, cele câteva postări analizate fiind total irelevante.

3.2 Tendințe generale privind concurențele/-ții în rețeaua socială Facebook

Rețelele sociale reprezintă o platformă facilă, gratuită și rapidă de comunicare, publicitate și mobilizare prin intermediul mediului online, inclusiv de participare și influențare a proceselor democratice. Acestea, în special Facebook, reprezintă actualmente o „extensie” a tribunei politice, electorale pentru o categorie în creștere ca număr de politicieni/-e, primari/-e, șefi/-e de agenții, instituții publice și private. Din acest raționament au fost analizate și informațiile candidaților/-ților de pe această rețea socială.

Prin intermediul paginii sociale personale sau al paginii oficiale, majoritatea candidaților și candidaților și-au construit (singuri/-e sau asistați/-te de specialiști/-e) imaginea fără a depinde de instituțiile media și politica editorială a acestora. Prietenii virtuali și urmăritorii au fost, astfel, conectați la campania electorală a acestora, au putut interacționa, aprecia oferta electorală, comenta și propune soluții, exprima acordul sau dezacordul.

O parte dintre candidați/-te au ales să valorifice spațiul virtual și în special pagina publică sau cea personală pentru a reflecta mersul campaniei (**Emilia Ristic, Turta Teodor**).

Pagina publică a **Galinei Sajin** este una din cele mai bune ca platformă, structură și conținut în comparație cu ale altor candidați/-te din acest scrutin și poate servi ca model. Discursul ei online a fost construit pe empatie, în primul rând, și un limbaj sensibil, specific discursului feminin în politică: „Știu care e prețul străinătății și confruntările pe care aceasta ni le impune.” A fost convingătoare, deoarece de cca 13 ani muncește în Italia. Și-a asumat responsabilitatea de a fi „voce diasporii”, și a propus 3 priorități generale în oferta electorală - servicii consulare de calitate, noi oportunități acasă, lupta cu corupția și alte 4 priorități pentru tineri.

Foarte puțin și ineficient au utilizat FB Ion Țugulea (PSRM) sau deloc - Ion Angheluță, independent.

Candidatul Blocului ACUM, Ion Terguță, a valorificat platforma online a formațiunii, ca strategie de campanie a blocului, pentru a se face vizibil pe durata campaniei. Sloganul a fost cel din parlamentarele din februarie 2019: Învingem acum!

3.3 Analiza de conținut din perspectivă de gen a discursului public al candidaților

3.3.1. Circumscripția uninominală nr. 17, or. Nisporeni

1. **Ana Guțu, PUN**, s-a prezentat și la dezbateri, și în mediul virtual, utilizând formele de masculin pentru profesia sa (profesor universitar), calitatea de „politician” și funcțiile deținute (deputat). S-a adresat alegătorilor cu generalizări precum „stimați cetățeni, alegători”, ignorând, prin folosirea pluralului masculin, auditoriul feminin. În câteva situații și anume dialogul de la emisiunile TV a utilizat deopotrivă și corespondentele feminine: „doamnă moderatoare” (TV8, 04.X.19), „Rectorul sau rectorița” (Albasat TV, 09.X.19).

Este candidata care a participat la toate cele 12 dezbateri monitorizate cu un mesaj clar și consecvent, cu răspunsuri explicite și tranșante la tema discutată, cu simțul umorului, replici adecvate, fără a jigni. A calificat lipsa oponentilor de la 3 dezbateri drept „lașitate și frică din partea candidaților”, iar indecizia deputaților de a amenda art.13 cu privire la limbă din

Constituție – ca „ipocrizie și lașitate”. Această formă indirectă este marca unor calificative sexiste, deoarece jignesc persoanele vizate.

Ana Guțu s-a poziționat ca fiind „vocea unirii în Parlamentul RM, care înseamnă viață decentă și pune instrumentarul pentru un stat democratic.”. Respectiv, și-a propus să promoveze dezideratul unirii în legislativ și susținerea tuturor legilor care ar conduce la unirea RM cu România.

„Hemoragia resursei umane, plecarea tinerilor, infrastructura instituțională, art. 13 din Constituție care este caduc” sunt probleme identificate de candidată, cu o conotație de gen implicită, și reiterate în diverse conteste. Unirea, în opinia candidatei, este bunăstare, securitate politică, economică, socială, acces la spațiul civilizațional european, calitate decentă a vieții pentru toți cetățenii.

Pledează pentru demnitate. Are conștiința valorii morale, implicit a celei de gen, profesionale și identitare: „Sunt vizionară și progresistă”, declară Ana Guțu, demonstrând prin această declarație că și femeile gândesc strategic și în consonanță cu prioritățile vremii.

Candidata a utilizat deopotrivă pagina publică și pagina personală pe FB, publicând în total 72 de postări despre acțiunile sale din timpul campaniei.

Pe pagina publică am atestat 34 de postări despre campanie: întrevederi cu alegătorii în stradă, pe câmp, în instituții publice sau private din satele Milești, Vărzărești, Cioarești, Lozova, Nisporeni, participările la dezbateri electorale, adresare video către alegători. Oferta electorală din 5 puncte este publicată la 18 septembrie, 1 și 10 octombrie 2019. Primele două obiective vizează unirea Republicii Moldova cu România - cel mai sănătos tratament pentru toate problemele sociale, economice, politice și securitate. Legislația lingvistică și apărarea drepturilor cetățenilor sunt alte 2 obiective.

Din 29 august anunță „unioniștii”, că, la recomandarea Partidului Unității Naționale, a depus setul de acte necesare și a obținut listele de subscripție pentru a obține dreptul de a candida la alegerile parlamentare din 20 octombrie 2019 pe circumscripția Nr.17, Nisporeni. Le mulțumește celor 7 membri ai grupului de inițiativă în frunte cu președintele grupului, colegul de partid, Iurii Cărbune, pentru diligențele întreprinse atât la începutul, precum și la sfârșitul campaniei.

Din 4 septembrie cere susținere electoratului din circumscripție, pe care îi consideră „unioniști convinși”. Imaginile cu Traian Băsescu, președintele PUN, ex-președintele României, întăresc ideea mesajului electoral pentru unire.

A promis și a realizat o campanie energetică, bazată pe competiție corectă și discurs politic argumentat. În oferta electorală nu a abordat explicit problematica de gen.

2. Emilia Ristic, candidată independentă, nu a dat curs la nicio invitație de participare la cele 12 dezbateri televizate și radio analizate. Strategia sa de campanie o putem deduce din pagina personală pe FB și cele 15 postări din perioada 30 august – 18 octombrie 2019, după care nu mai găsim nici o actualizare. În data de 30 august își anunță determinarea și voința de a candida în circumscripția nr.17, Nisporeni. Fotografia e cu mesaj pro activ, în acțiune, concentrată pe ceea ce face. Toate imaginile consună cu mesajul textual și comunică profesionalism, aprecierea valorilor identitare materiale și unele rezultate profesionale.

A început campania electorală la 20 septembrie. Primul mesaj este focusat pe rolurile de gen (femeie, soție, mamă, soră, prietenă) cu care începe și se autoidentifică în prezentarea sa: „Sunt o femeie care tinde spre bunăstarea societății, sunt o soție care își dorește soțul acasă, sunt o mamă care visează ca copilul ei să crească într-o societate sănătoasă cu un viitor prosper, sunt o soră care îi vrea binele fratelui, sunt o prietenă care vrea să ajute cu adevărat, fără a cere

în schimb recompensă. Iubesc ceia ce fac, îmi place să las fapte bune și de aceea CANDIDEZ INDEPENDENT în circumscripția nr.17 Nisporeni”.

Acest tip de prezentare îl adoptă, de regulă, femeile care candidează și foarte rar bărbații. Referința la familie și enunțarea în paralel a problemelor pe care le cunoaște din perspectiva rolurilor de gen demonstrează dubla responsabilitate asumată în viața de familie și cea publică.

Emilia Ristic se autoidentifică cu alegătorii prin apartenență locală și probleme comune, evidențiind migrația forței de muncă ca una din cele mai stringente și pe care a trăit-o personal. ”Viața nu a fost deloc blândă cu mine, am gustat și eu din amarul străinătății. Astăzi trăiesc aceleași probleme ca și fiecare dintre noi. *Sunt una dintre voi, cei care au adus aportul în formarea personalității mele.*” Acest mesaj exprimă credibilitate și asociere cu cei mulți, pe care vrea să îi reprezinte.

Postările ulterioare au reflectat programul electoral, care, precum s-a observat și din unele comentarii, ține de competența mai mult a Guvernului și APL, nu a deputatului. Candidata a răspuns la întrebările din comentarii cu bunăvoință, a făcut precizări cu tact.

Oferta electorală a prezentat-o pe blocuri tematice. Acestea nu abordează probleme actuale din agenda de gen, listat în metodologie. Primul obiectiv este îndreptat spre satisfacerea nevoilor locuitorilor din Nisporeni. „Vreau ca fiecare din noi să aibă încredere în ziua de mâine, copii să fie alături de părinți și să aibă un viitor prosper. Consider că sunt la vârsta potrivită când pot să acord din timpul meu și din energia mea problemelor comunității” (21 septembrie).

Obiectivul 2 din programul electoral este orientat spre susținerea gospodăriilor țărănești. Obiectivul 3 e menit să ducă la creșterea numărului de turiști, să influențeze benefic mediul de afaceri, să dezvolte infrastructura. Prin postarea despre o alegătoare în etate, care trăiește în condiții foarte grele, și îndemnul să o ajutăm, manifestă empatie și încearcă să sensibilizeze. Limbajul utilizat nu este sensibil în privința genului.

3.3.2. Circumscripția uninominală nr. 33, mun. Chișinău

1. Svetlana Popa, PSRM, nu s-a prezentat la nicio emisiune tv sau radio organizate în timpul campaniei electorale. Pe profilul social din FB atestăm 33 de postări cu mesaj electoral explicit și implicit, începând cu data de 27 septembrie și până în 18 octombrie 2019. Imaginile și textele scurte se referă preponderent la întâlnirile electorale cu locuitorii din suburbii (Băcoi, Dobruja, Codru, Trușeni, Sângera, Dobrogea, Revaca) și numai 2 dintre ele cu alegătorii de pe circumscripția 33, pentru care s-a înscris în cursă.

Acestea reflectă agenda de campanie, în primul rând a candidatului Ion Ceban pentru funcția de primar al Chișinăului, și întreveneri electorale din cartiere ale urbei, instituții de stat (grădinițe). Candidata își exprimă susținerea pentru concurenții PSRM în aceste localități, pentru care a făcut propagandă electorală. Imaginile transmit acțiune, fie că este zi sau noapte, implicare pentru soluționarea problemelor specifice localității (spre ex.: iluminarea unui cartier, reparația unor drumuri, lansarea sau/și sfîntirea unor terenuri de joacă pentru care îi mulțumește un părinte). În fotografii este mereu înconjurată de oameni, copii, fețe bisericești. „Alături de oameni, Doar împreună vom reuși.... Copiii...nucleul societății...., sunt comentarii-slogane la unele fotografii din campanie.

Începând cu 15 octombrie, candidata și-a schimbat fotografia de copertă pe un poster electoral cu fotografia sa și textul: „Suburbiile – inelul de aur al Chișinăului. Dragoste și grijă. Svetlana Popa. Votează nr. 1 pentru deputatul tău în parlament.” Această fotografie, în română și rusă, este repetată de 9 ori în aceeași zi. Culoarea roșie a costumului trimite spre culoarea formațiunii pe care o reprezintă și o invocă în adresarea din 18 octombrie 2019. În această zi face 13 postări, unele dintre ele se repetă de 2 sau 5 ori.

Programul de dezvoltare a suburbiilor „Inelul de Aur” este al întregii echipe PSRM care a candidat pentru primăriile din municipiul Chișinău. Acest program are o conotație de gen implicită, altfel spus se propun soluții care sunt în beneficiul și bărbaților, și femeilor. E vorba de transformarea suburbiilor în zone rezidențiale și presupune proiecte de infrastructură, iluminat stradal, construcții de școli, grădinițe și centre culturale, „deoarece oamenii de aici sunt deosebiți, muncitori, gospodăroși și buni la suflet. Aur curat, cu alte cuvinte”, susține candidata într-un interviu acordat pentru portalul Unimedia, postat pe profilul său. Limbajul utilizat este neutru în privința genului.

2. Lidia Grozav, candidată independentă, a lipsit cu desăvârșire din spațiul public media. Ea nu a participat la nicio dezbatere, iar pe pagina sa de FB a avut doar 9 postări. Prima este din 8 octombrie și reprezintă un pliant de campanie cu fotografia, numele, prenumele și textul *Votează nr. 6 în data de 20 octombrie 2019*. Alte 7 postări au fost preluate de pe site-ul Comisiei Electorale Centrale și se referă la câte zile au mai rămas până la alegerile locale generale din 20 octombrie 2019. Cea de-a 9 postare este din 21 octombrie și conține un mesaj de mulțumire: „Dragi prieteni, familie, concetățeni, Vă mulțumesc pentru susținere și încredere! Uneori contează mai mult procesul și experiența decât câștigul. Un început frumos, o experiență veritabilă și niște emoții de neuitat. Vă mulțumesc!”

Din cauza lipsei de informații necesare pentru analiza propusă, nu am putut aprecia calitatea discursului și a limbajului utilizat din perspectiva de gen.

3.3.4. Circumscripția uninominală nr. 50, la vest de Republica Moldova

1. Vitalia Pavlicenco, PNL, a fost prezentă la toate emisiunile de dezbateri. S-a poziționat ca „un om liber și o voce distinctă în Parlament”, care reprezintă un partid unionist. Acest autoportret - construit pe un limbaj neutru în privința genului, pe care l-a utilizat frecvent - îl regăsim și în adresarea din 19 septembrie pe pagina sa publică din FB către basarabenii de peste hotare (Cu Diaspora – spre UNIRE! De ce eu, VITALIA PAVLICENCO, președintele PNL, candidez, din partea Diasporei, pentru Parlamentul de la Chișinău?).

S-a prezentat ca o persoană care a avut poziție și curaj, verticalitate ca „deputat în două legislaturi,, „fiind pedepsită pentru că am pledat pentru ieșirea din CSI, pentru limba română în Constituție și pentru valorile naționale în general, pentru o orientare euro-atlantică ireversibilă”. A invocat frecvent activitatea din parlament ca fiind una prolifică și „mai intensă decât fracțiuni întregi...nu m-am supus niciodată presiunilor și influențelor străine.”

Problemele diasporei le cunoaște prin familia sa (fiica, sora, nepoții care sunt peste hotare). Și-a exprimat angajamentul de a fi „activă, principială și transparentă în mandatul de parlamentar” și speră, alături de alți unioniști, să creeze o fracțiune unionistă în Parlament, care va fi conștiința sa națională! A precizat că eforturile de parlamentară se vor axa pe “apărarea drepturilor celor trei categorii de conaționali plecați peste hotare: cetățeni ai noștri stabiliți definitiv în străinătate; cetățeni ai noștri muncind de ceva vreme peste hotare, dar dorind să revină acasă; cetățeni ai noștri muncind temporar peste hotare – circulând permanent spre baștină”. Oferta sa electorală nu conține subiecte explicite de gen, ci cu caracter general.

Candidata a reflectat implicarea în campanie atât pe pagina publică de FB, pe cea personală, cât și pe [blogul](#) personal la care face trimitere atunci când exprimă anumite luări de poziții, oferta electorală.

Postările de pe contul public analizat, cu privire la campanie, sunt în număr de 33 (unele dintre ele se repetă integral chiar și de 4 ori în aceeași zi) și sunt publicate în perioada 31 august – 17 octombrie. Acestea se referă la depunerea actelor și colectarea semnăturilor pentru a candida, înregistrarea la CEC, programul electoral, îndemnuri către alegători să nu voteze guvernării de la 2009 încoace în cele 4 circumscripții uninominale și să o susțină, adresare video către concetățeni pentru mobilizare, comunicate de presă ale PNL vizavi de nerespectarea cotei de gen și a cuantumului donațiilor de către unii concurenți electorali. Din materiale explicative pe subiectele ”De ce candidez” și ”Care îmi sunt planurile în Parlament” aflăm care a fost motivul implicării în campanie.

În unele postări sunt rezumate ideile formulate în emisiunile TV. Fotografii plasate sunt despre activitatea PNL, cu cele 3 nepoțele, pe care le crește, la Chișinău, părinții muncind în Germania; cu simbolul tricolorului și al PNL; cu echipa PNL la dezbateri.

Utilizează masculinul pentru substantivele „președinte, deputat, candidat” atunci când se prezintă și pluralul masculin înglobant în adresări („dragi basarabeni”, „stimați concetățeni”), însă am atestat și „singura candidată-femeie la Primăria Chișinăului, Lilia Ranogaetș, (19 octombrie 2019, contul FB de persoană publică) .

2. Galina Sajin, Blocul ACUM, se aut prezintă drept „politician”, „deputat”, „candidat”, dar și „candidată”, „stabilit/-ă, reprezentant/ă”. Aceasta denotă că Galina Sajin cunoaște despre flexibilitatea limbii române și prevederile normei lingvistice actuale, dar ezită să utilizeze întotdeauna formele la feminin.

Candidata nu s-a prezentat în țară la emisiunile radio și tv organizate pe durata campaniei, fiind la întrevederile de pe circumscripția 50 unde candida. În schimb, în locul ei au fost la dezbateri colege/-i de echipă din PAS.

Pagina publică de pe FB este una din cele mai bune ca platformă, structură și conținut, în comparație cu ale altor candidați/-te din acest scrutin. Datează din 7 septembrie 2019, când și-a actualizat fotografia, numărul de telefon și adresa site-ului, și pe fiecare postare apare sloganul Blocului „Învingem ACUM!”. Pe aceasta, până la data de 18 octombrie, regăsim 57 de postări care redau tabloul agendei de campanie exprimate online și programul electoral. E vorba de adresări de susținere sau de a ieși la vot, un live, fotografii și video cu Maia Sandu, președinta PAS, care o recomandă, emisiuni de dezbateri la care au reprezentat-o colegi/e de echipă, anunțuri cu privire la întrevederi, începând din 21 septembrie, în diferite localități din Italia, Germania, Irlanda, Marea Britanie, Franța, România.

Urmare a întrevederilor, postează imagini și nume ale unor persoane cu care a interacționat, reflecții despre așteptările acestora - un discurs eminent feminin prin mărcile de recunoștință exprimate, nominalizarea persoanelor cu care a discutat și spirit comunitar. Dacă sugestiile privind serviciile consulare și colaborarea organelor consulare cu cetățenii, protecția socială, recunoașterea actelor de studii, a permiselor de conducere comportă un caracter general sub aspectul de gen, atunci „asistența psihologică pentru femeile care muncesc în calitate de asistent familial”, cu care se identifică în postarea din 30 septembrie este o problemă de gen actuală.

În adresarea din 9 septembrie precizează apropierea pe care o are cu diaspora din anul 2006. „Împărtășesc soarta a sute de mii de moldoveni care se află fizic peste hotare, dar sufletește sunt acasă. Știu cum e să fii mereu cu gândul la cei dragi, chiar dacă înțelegi că viața te duce în altă direcție. Știu care e prețul străinătății și confruntările pe care aceasta ni le impune.” Își exprimă încrederea în schimbarea alături de Blocul Acum, face trimitere la liderii

acestui și pârghiile legislative, executive „cu pârghii decizionale reale”. Își asumă responsabilitatea de a fi „voce diasporei” și propune 3 priorități generale în oferta electorală - servicii consulare de calitate, noi oportunități acasă, lupta cu corupția – și alte 4 priorități pentru tineri.

Pentru transparență își publică CV-ul și redistribuie referințele susținătorilor care o recomandă, cum ar fi cea a Nataliei Gavrilița, la acea vreme ministra finanțelor, a deputatului Dumitru Alaiba, care e reprezentantul în Parlament al alegătorilor din SUA și Canada.

Pentru a-i implica pe susținători în campanie a creat <http://bit.ly/voluntaracum>, iar pentru a comunica cu alegătorii a organizat o sesiune de întrebări și răspunsuri, live-uri de 45 min. în 15 septembrie. Mesajele conving prin intențiile firești exprimate: „Îmi doresc să ne cunoaștem mai bine și să întâlnesc cât mai mulți cetățeni din diasporă. Îmi propun să câștig prin ceea ce sunt, cu povestea pe care o am”.

3. Carolina Panico, candidată independentă, nu a participat la nicio dezbatere publică. Pe profilul personal din FB atestăm 13 postări care nu conțin informații relevante despre programul electoral și desfășurarea campaniei. Prima, însoțită de textul „Curajul ca și dragostea, vine pe neprins de veste”, este o imagine din 22 septembrie 2019, care conține copia deciziei CEC și legitimația de candidată obținută la 14 septembrie.

Cea de-a 2-a e despre știrea publicată pe deschide.md despre participarea sa în campanie. Începând cu 30 septembrie, redistribuie 10 postări preluate de pe site-ul Comisiei Electorale Centrale care se referă fie la numărul de zile care au mai rămas până la alegerile locale generale din 20 octombrie 2019, fie la ședințele CEC. Ultima postare, din 21 octombrie, denotă bucurie, exuberanță, mulțumire pentru votanții care au susținut-o și felicitări câștigătoarei cursei – Galinei Sajin. În lipsa informației necesare pentru analiza propusă, nu am putut aprecia calitatea discursului și a limbajului utilizat din perspectiva de gen.

3.4. Studiu de caz: Circumscripția uninominală nr. 17, or. Nisporeni

Dintre cei 7 candidați înscriși în cursă, 2 au fost femei – Ana Guțu, PUN, și Emilia Ristic, candidată independentă⁵. Pe de o parte, candidații PSRM și Blocului ACUM au fost toleranți în dezbateri, nu s-au atacat, exprimând o curtoazie de coaliție. Pe de altă parte, spiritele s-au încins la dezbateri între candidatul ACUM și reprezentantul candidatului PDM. Replicile agresive ca tonalitate au pornit de la banii cheltuiți de guvernarea locală PDM pentru drumuri, grădiniță și alte proiecte. Acestea, însă, nu au lezat demnitatea personală, nu au jignit sau trivializat subiectele.

1. Ghenadie Verdeș, PDM, învingătorul cursei, a fost prezent numai la 2 dezbateri ale televiziunii locale (Albasat TV), la care a fost reprezentat de deputatul Vasile Bîtcă. Unii contracandidați (Pavel Artamanov, de exemplu) l-au etichetat drept „omul invizibil” și „incapabil” și l-au criticat pentru lipsa de curaj de a veni să vorbească și să explice ceea ce a făcut în Nisporeni, cu referință în special la presupuse decizii ilegale.

Candidatul a ales să comunice mai mult virtual despre campania sa. Pe Facebook (FB) are o pagină personală și una publică. A fost analizată pagina publică - <https://www.facebook.com/Ghenadie-Verde%C8%99-> – care fost creată la 2 septembrie 2019, iar din 21 octombrie nu mai este actualizată.

⁵ Discursurile acestor două candidate au fost analizate în subcapitolul 3.3.1.

Au fost atestate 3 clipuri video (Intenția de a merge la fiecare cetățean; Îndemn la vot; Mulțumiri pentru susținere). Fotografiile postate demonstrează ce a fost „înainte”, „în prezent” și „în curând”, pentru a certifica mesajul că este persoana care demonstrează „fapte reale, nu vorbe goale”. Prin hashtag face transferul către acest slogan al PDM și spre realizările guvernului Filip.

Mai multe imagini postate sunt de la întrevederi cu alegătorii fie în cartiere, fie la întreprinderi. În adresarea din 29 septembrie își exprimă intenția de a candida. Accentul este pe echipa democratică („Împreună cu toată echipa PDM vom munci și mai mult pentru pământeni noștri, pentru că lucrurile bune să continue”) și pe faptele „bune, exemple concrete realizate”. Probleme de gen explicite nu a abordat, iar limbajul utilizat a fost neutru în privința genului.

2. Pavel Artamonov, PSRM a fost prezent la toate emisiunile de dezbateri. Oferta sa electorală a fost inclusă pe pagina sa virtuală și a fost reiterată și la dezbateri: Locuri de muncă în sectorul rural, servicii medicale gratuite, grijă față de pensionari; tinerii - viitorul nostru; justiție incoruptibilă. Sloganele, ca și oferta sunt foarte generale și nu au conotație de gen: „Tinerii sînt viitorul nostru!!! PSRM a crescut, crește, și vom crește!!! PSRM a făcut lucruri frumoase, face, și va face!!! PSRM-pentru oameni, pentru țară!!! Cu PSRM vom crea viitorul cel dorit de cetățeni!!!”. Pavel Artamonov insistă pe dimensiunea ideologică a platformei sale.....„Socialismul e soluția, socialismul e modul de trai mai bun, socialismul e calea cea dreaptă!!!”.

Pe FB este vizibil că a intrat în cursă din 9 septembrie 2019. Au fost postate mai multe imagini de la dezbateri la Radio Moldova 1, Albasat TV, Vocea Basarabiei TV, Moldova 1, cu un alegător, un spot electoral în data de 16 octombrie. Informația plasată se referă preponderent la evenimente din activitatea președintelui țării, președintei parlamentului, candidatului PSRM pentru funcția de primar al Chișinăului. A valorificat rețeaua FB pentru promovare în campanie abia din luna octombrie. Au fost atestate doar 5 informații legate de campanie.

Fără a numi oponentii politici pe nume, face aluzie la democrați, unioniști și Blocul ACUM: „Petalele trandafirului se ofilesc, unire nu vrea nimeni, și nici scăpare în Europa nu văd”, fiind încrezător că „cetățenii au încredere în PSRM”.

La toate întrevederile este asistat numai de bărbați. Pe oponenti îi etichetează drept „minciuniși, trădători, profitori (...) care au deținut diferite funcții zeci de ani și n-au făcut nimic în afară de a distruge, a fura, a împărți etc...”. Etichetările respective au un caracter sexist, deoarece generalizează și lezează demnitatea persoanelor care au deținut funcții și au acționat corect, profesionist. Probleme de gen explicite nu a abordat, iar limbajul utilizat a fost unul sexist în unele situații, cum ar fi cea prezentată mai sus.

1. Ion Terguță, Blocul Electoral „ACUM Platforma DA și PAS”

Mesajele exprimate la dezbateri au avut un caracter general ca și discurs public, iar limbajul a fost neutru în privința genului, fie că a fost vorba de „legi pentru bunăstarea poporului; să facem o schimbare împreună” sau soluții concrete: crearea unei fabrici agricole mari, a unei camere de comerț, investiții în domeniul agroturismului. Prioritățile enunțate de candidat sunt cele ale Blocului ACUM: combaterea corupției, sărăciei, refacerea economiei, bunăstării populației. Accentul este pe justiție și dreptate la nivel de țară și raion Nisporeni. „Vom lupta, vă rog să ne oferiți încă un mandat” - este mesajul prin care se face un transfer spre echipa guvernamentală și rezultatele acesteia.

Candidatul exprimă multă siguranță: „Nu cred că este un candidat mai bun decât cel al blocului ACUM”; „nu poate să existe altă opțiune decât un vot de dreapta”. Invocă activitatea profesională ca avantaj și face dovadă că cunoaște activitatea contracandidaților. Face referință la recunoașterea sa de către alegători ca un avantaj.

Pe **FB** a valorificat platforma online a blocului - <https://acum.md> ›. Video-ul de start începe cu adresarea liderei PAS de susținere a candidatului – un transfer de imagine către autoritatea acesteia, precum și a echipei Blocului ACUM, cu secvențe de la întreveneri cu cetățenii, apoi prezentarea pe care și-o face Ion Terguță și enunțarea obiectivelor-cheie din platforma sa: refacerea statului de drept și a sistemului educațional, dezvoltarea unei zone economice libere la Nisporeni, crearea unor căi de transport și comerciale care să permită o creștere economică. „Pentru dreptate și o viață mai bună!” este unul din sloganele utilizate.

Din cele 3 lucruri importante despre Ion Terguță - *Locuri de muncă acasă, Condiții bune de viață, Ordine și curățenie* - reținem accentul pe „adevăr”, „politicieni corecți și cu simțul răspunderii”, „soluții noi”, credința în puterea cetățenilor”.

Pe profilul său personal Ion Terguță a plasat numai 2 materiale. Primul, din 25 septembrie, este despre soarta “drumurilor bune” la numai un an de la construcție, din s. Marinici, Nisporeni, acolo unde un întreg kilometru de drum asfaltat este decopertat și supus unor noi lucrări capitale. În cel de-al doilea, din 4 octombrie, face un anunț despre participarea sa la dezbaterile din aceeași zi la 2 televiziuni.

5. Ion Țugulea, PCRM, ex-vice președinte de raion. De regulă, în cele 8 emisiuni de dezbateri la care a participat a susținut ceea ce spuneau oponentii săi. Frazele au fost foarte generale, ideile răzlețe, din care nu a fost posibil de identificat oferta electorală concretă prin vectori de acțiune distincți. Respectiv, probleme de gen explicite nu au fost atestate. „Să fiu cinstit și în slujba alegătorului” a fost mesajul exprimat într-un limbaj neutru, pe care l-a repetat la toate emisiunile.

Pagina de FB, pe care se vede că o utilizează foarte rar, conține numai 3 informații despre dezbaterile de la Radio Moldova 1 și la Moldova 1 și o imagine cu o echipă de susținători.

7. Ion Angheluță, candidat independent, este anonimul acestei campanii pe circumscripția 17. Nu a participat la nici o dezbateri, iar pe contul său din FB, pe care îl utilizează foarte rar, nu există nici o informație despre campanie.

CONCLUZII

- Discursul electoral atât al candidatelor, cât și al candidaților a fost centrat predominant pe subiecte și soluții fie geopolitice, fie cu un caracter general.
- Problematice de gen prin care înțelegem abordarea subiectelor concrete, explicite, care au impact asupra femeilor și/sau numai bărbaților în viața publică nu s-a regăsit în întrebările adresate de jurnaliștii și invitații speciali la emisiunile de dezbateri electorale.
- În discursul public a/al candidatelor/-ților electorali au fost atestate subiecte din agenda de gen în 3 cazuri:
  - „Nerespectarea cotei de 40 la sută de gen pe listele electorale ale unor formațiuni politice din alegerile locale 2019, înregistrate de CEC”, despre care a vorbit repetat candidata Vitalia Pavlicenco, PNL, și la dezbateri, și în 2 postări de pe pagina sa publică de pe rețeaua Facebook;
  - „Asistența psihologică pentru femeile care muncesc în calitate de asistent familial”, în postarea din 30 septembrie de pe profilul public al Galinei Sajin, candidată a Blocului ACUM;
  - „Protejarea credinței creștine și a valorilor de familie”, un subiect tradițional din perspectiva de gen, abordat de Petru Ursu, candidat independent.

- Dialogul dintre oponenții electorali la dezbateri, acolo unde erau și femei, și bărbați, a fost unul bazat pe polemica de idei, acțiuni personale sau ale partidului, pe probleme geopolitice. Nu au fost atestate, decât în câteva situații, etichetări și atacuri sexiste care ar fi lezat demnitatea persoanei. Aceasta se datorează fie maturității politice a actorilor implicați, fie faptului că mai multe instituții mass media (Radio Moldova, Moldova 1, Albasat TV) au prevăzut reguli care interziceau îndemnul la violență publică, incitarea la ură sau discriminare, lezarea demnității sau reputației altei persoane, ofensa publică. A fost consemnat și un caz când un candidat a refuzat să adreseze întrebări candidatei. Spre ex. „Ion Țugulea: *Doamna Guțu, vă doresc succes! O, doamnă și s-o atacăm cu întrebările, nu. Ana Guțu: Sunt suficient de puternică ca să răspund!*” (Albasat TV, 08 octombrie 2019). Afirmațiile au o ușoară tentă sexistă, reflectând percepția tradițională că femeile sunt ființe slabe și ar trebui protejate chiar și în emisiunile de dezbateri.
- Limbajul utilizat de majoritatea candidadelor/-ților și jurnalistelor/-știlor nu a fost echilibrat în privința genului. E vorba de:
  - Folosirea formelor de masculin în locul celor de feminin pentru funcții, poziții de candidată, președintă, deputată atunci când se adresau la persoanele de sex feminin.
  - Adresări formulate prin pluralul masculin înglobant (*stimați cetățeni, dragi alegători, concetățeni, prieteni*), prin care se exclude auditoriul feminin.
  - Doar moderatoarea emisiunilor de dezbateri de la TV8 a utilizat firesc și corespondentele feminine în raport cu candidatele care au participat la emisiunile de dezbateri electorale.

Recomandări:

1. La elaborarea ofertelor electorale, candidații și candidatele ar trebui să ia în calcul problemele actuale de pe agenda de gen. Acestea ar trebui să se regăsească în programele tuturor și în special ale femeilor candidate care își propun să acceadă în parlament și se confruntă cu mai multe situații de discriminare în bază de gen atât în viața privată, cât și în cea publică, inclusiv politică.

2. În emisiunile de dezbateri și în alte produse mediatice, candidatele/-ții și jurnalistele/-ții ar trebui să recurgă la un limbaj corect și adecvat, nediscriminatoriu în raport cu genurile. În context, recomandăm consultarea ghidului *Echilibrul de gen în produsele mediatice*⁶, a studiului *Limbajul nonsexist*⁷ și a recomandărilor Parlamentului European⁸.

⁶ BUNDUCHI, I., HANDRABURA, L. Echilibrul de gen în produsele mediatice. Vademezum pentru instituțiile de presă. API, 2016, 14 p., disponibil pe https://comunicate.md/upload/9640_Ghid_gender_2016.pdf;

⁷ HANDRABURA, L., GHERASIM, A., BUTUC, M. Limbajul nonsexist. Repere conceptuale și recomandări practice. Studiu și Ghid, PNUD. Ch.: Novalmprim, 2018, 124 p.

⁸ LIMBAJUL NEUTRU DIN PERSPECTIVA GENULUI în Parlamentul European, 2018 http://www.europarl.europa.eu/cmsdata/187109/GNL_Guidelines_RO-original.pdf